

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Болобан Олександр Володимирович, магістр спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління Поліського національного університету

Безпека пов'язана зі станом і заходом захищеності суб'єкта від погроз, шкоди, збитку або зла. Зазвичай поняття національна безпека прагнуть висловити як певний стан через аналіз відповідних ознак: стан або положення об'єкта безпеки, коли для нього немає небезпеки, тобто змін властивостей в гіршу сторону; стан, що забезпечує достатню економічну і військову міць нації для протидії загрозам, що походить як від інших країн, так і зсередини власної країни; реальна здатність бути вільними від зовнішньої загрози; стан міжнародних відносин, що виключають порушення вільного світу або створення загрози безпеці народам в якій би то не було формі [1, с. 49].

Цікава еволюція цього поняття в державній політико-правовій традиції. У XIX ст. під національною безпекою малося на увазі стан захищеності інтересів особистості, суспільства і держави в різних сферах життєдіяльності. Так, виходячи з особливостей загроз, відмічалось [3, с.196]: «Небезпеки, попередженням яких і створюється безпеку в країні, представляють три категорії: деякі з них можуть загрожувати як окремій особі, так і цілому суспільству й державі, інші – безпосередньо уряду, треті – головним чином окремому громадянину ... Деякі небезпеки загрожують всій державі, але прямо і безпосередньо вони проявляються по відношенню до уряду».

У Радянському Союзі, аж до перебудови, це поняття обмежувалось такими ознаками, як безпека держави (політична безпека) і міжнародна безпека (зовнішня безпека, військова безпека). При цьому військова і політична безпека були предикатами поняття національна безпека. Перебудова внесла суттєві корективи в ці поняття. Проблема безпеки, крім традиційних аспектів (військових і політичних), торкнулася і багато інших (зокрема, гуманітарні, екологічні).

Питання безпеки вперше настільки чітко були пов'язані не тільки з військовими і політичними аспектами, а й з економічними, гуманітарними, екологічними та іншими. В контексті доктрини нового політичного мислення було проголошено, що успішне вирішення проблеми забезпечення безпеки вимагає комплексного підходу: відмова ядерних держав від війни, справедливе врегулювання міжнародних конфліктів і зміцнення довіри, заходи щодо забезпечення недоторканності кордонів, запобігання міжнародного тероризму, пошук шляхів вирішення проблеми заборгованості, співпраця в сфері здійснення прав людини, мирне використання космосу і рішення інших глобальних проблем.

Тому саме сьогодні проблемам забезпечення національної безпеки приділяється так багато уваги. З розпадом Радянського Союзу світ зазнав значних змін, які полягають як у геополітичній перебудові впливу провідних світових держав, так і в порушенні балансу політичних сил, особливості сучасної глобалізації, що зачіпає життєво важливі інтереси всіх країн світового товариства. Не останню роль відіграють і екологічна криза, яка, по деяким оцінкам, часто має незворотні наслідки, бурхливо розвиваються і демографічні процеси, виснаження природних ресурсів, підвищене руйнування ефективності сучасних військових технологій. Велику роль відіграє і поширюється в світі міжнародний тероризм.

У цих умовах наша держава виявилася в дуже важкій історичній ситуації. З одного боку, військова агресія Росії зачіпає інтереси багатьох держав, впливаючи на всі глобальні процеси. З іншого боку, Україна сама має свої національно-державні інтереси. Тому економічні, політичні та інші трансформації порівнюються з критеріями забезпечення національної безпеки. Крім того, глобалізаційні тенденції надають істотний вплив і на внутрішнє життя країни, торкаючись її інституційних основ в економіці, політиці, праві, культурі та інших сферах, що також необхідно порівнювати з умовами захищеності національних інтересів, не допускаючи послаблення державності як гаранта безпеки.

Цим пояснюється зростання уваги науки державне управління до проблеми забезпечення національної безпеки, починаючи з того часу, як світовий порядок став істотно змінюватися. При цьому є необхідність дослідження методологічного рівня проблеми, розробка підходів до самого феномену безпеки. Найважливішим етапом в цих дослідженнях є розробка поняття національна безпека, яка дозволяє концептуалізувати її модель і створити систему ефективних критеріїв для розробки всієї сукупності засобів її забезпечення, основними серед яких, на нашу думку, є політичні, управлінські та правові засоби [2] .

Так, існуючий законодавчий масив у сфері національної безпеки держави може знайти інституційну стійкість і визначеність лише при адекватному управлінському і юридично коректному визначенні національної безпеки, оскільки відповідно до цих понять, яке закріплене законодавством, будується її системно-структурна якість, яка може, як відповідати, так і суперечити національно-державним інтересам.

Таким чином, процес становлення правової держави та громадянського суспільства сучасної України пов'язаний з безперервним виникненням протиріч та їх рішенням. Слід виділити такі протиріччя: соціальні, економічні, політичні, національні, інтелектуальні, психологічні та інші. В результаті їх вирішення виникає новий якісний стан продуктивних сил, економіки, збройних сил, взаємовідносини між особистістю і суспільством, державою, природою. Найважливішу роль при цьому відіграє безпека особистості, суспільства і держави, стан і якість яких також є результатом цього процесу.

Література

1. Горбулін В.П., Качинський В.В. Засади національної безпеки України: Підручник. Київ: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
2. Державне управління у сфері національної безпеки: словник-довідник / за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ: НАДУ, 2011. 692 с.
3. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник. Київ: Вид-во НАДУ, 2012. 544 с.